

Czym jest edukacja globalna?

W 2010 roku międzysektorowy zespół złożony z nauczycieli, doradców i konsultantów metodycznych oraz przedstawicieli Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, władz oświatowych, uczelni wyższych i organizacji pozarządowych wypracował własną definicję edukacji globalnej. Zgodnie z nią:

„Edukacja globalna to część kształcenia obywatelskiego i wychowania, która rozszerza jego zakres przez uświadamianie istnienia zjawisk i współzależności łączyjących ludzi

i miejsca. Jej celem jest przygotowanie odbiorców do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości.

Przez współzależności rozumiemy wzajemne powiązania i przenikanie systemów kulturowych, środowiskowych, ekonomicznych, społecznych, politycznych i technologicznych.

Edukacja globalna kładzie szczególny nacisk na:

- tłumaczenie przyczyn i konsekwencji zjawisk
- ukazywanie wpływu jednostki na globalne procesy i wpływu globalnych procesów na jednostkę
- przełamywanie istniejących stereotypów i uprzedzeń
- przedstawianie perspektywy Globalnego Południa
- kształtowanie krytycznego myślenia i zmianę postaw

Do aktualnych wyzwań globalnych zaliczyć można:

- zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa na świecie
- poprawa jakości życia w krajach Globalnego Południa
- zapewnienie zrównoważonego rozwoju
- budowanie partnerskich relacji gospodarczych i społecznych pomiędzy krajami Globalnej Północy i Globalnego Południa

U podstaw edukacji globalnej leżą wartości:

- godność
- sprawiedliwość
- solidarność
- równość
- pokój
- wolność

Edukacja globalna sprzyja kształtowaniu postaw:

- odpowiedzialności
- szacunku
- uczciwości
- otwartości
- odpowiedzialności
- osobistego zaangażowania
- gotowości do ustawicznego uczenia się

Na określenie edukacji globalnej stosowane są w Polsce również inne terminy: edukacja rozwojowa, edukacja dla zrównoważonego rozwoju, edukacja na rzecz globalnego obywatelstwa. Ich zakresy znaczeniowe są tożsame."

Każdy z różnych typów edukacji globalnej obejmuje:

- wymiar ogólnoswiatowy, a w szczególności skoncentrowanie się na solidarności pomiędzy Północą i Południem,
- perspektywę sprawiedliwości, skupiającą się na lokalnym i globalnym wymiarze tej kwestii,
- proces edukacyjny, naukowy czy komunikacyjny, który jest bezpośredni.

Jest wiele definicji edukacji globalnej oraz powiązanych z nią obszarów edukacji i podnoszenia świadomości społecznej. Centrum Północ-Południe działające przy Radzie Europy postępuje się następującą definicją:

„Edukacja globalna to edukacja, która otwiera oczy i umysły ludzi na rzeczywistość, uświadamia potrzebę stworzenia świata, w którym będzie więcej sprawiedliwości, równości i będą przestrzegane prawa człowieka.

Edukacja globalna obejmuje:

- Edukację rozwojową,
- Edukację o prawach człowieka,
- Edukację dla społeczności zrównoważonej,
- Edukację dla pokoju i zapobiegania konfliktom,
- Edukację międzykulturową,

które są globalnym wymiarem edukacji obywatelskiej.

Tak więc edukacja globalna jest zbiorowym określeniem, które obejmuje te typy edukacji związanej ze zmianami społecznymi, lokalnymi i globalnymi, które podzielają słuszną perspektywę i oddanie na rzecz budowy sprawiedliwego świata. Ten rodzaj edukacji jest niezmiernie ważną metodą służącą zwiększeniu demokratycznego zaangażowania ludzi w szkołach, organizacjach młodzieżowych, związkach zawodowych oraz w innych sposobach, które ludzie wybierają, aby zorganizować się jako społeczeństwo obywatelskie."

Dlaczego edukacja globalna?

Żyjemy w świecie, który jest w coraz większym stopniu globalny. Ogólnoświatowa współzależność zwiększa się; nasze życie jest coraz bardziej splecione z życiem innych ludzi na całym świecie. Ale jednocześnie w naszym świecie zwiększają się rozbieżności i nierówność. Jest oczywiste, że globalne problemy i wyzwania – bieda, zrównoważona przyszłość, pokój i zgoda – wymagają rozwiązań ogólnoświatowych. I właśnie w tym świecie ludzie są coraz bardziej zaintrygowani problemami globalnymi i ich rozwiązaniami. Edukacja globalna jest bardzo ważną odpowiedzią na rzeczywistość życia w globalnym świecie. Jest to rodzaj edukacji niezbędny, który pomaga ludziom w nim żyć, czuć się za niego odpowiedzialnymi i wspólnie uczyć się jak zmieniać świat na lepsze.

Tak więc, bazując na tych realiach, 'edukacja globalna' jest terminem zbiorczym zawierającym w sobie edukację dla pokoju, edukację rozwojową, edukację o prawach człowieka, edukację dla pokoju i zapobiegania konfliktom, edukację międzykulturową, edukację dla społeczności zrównoważonej oraz edukację ekologiczną. Pociąga to za sobą te rodzaje edukacji dla zmian społecznych, lokalnych i globalnych, które dzielą perspektywę sprawiedliwości i zaangażowanie w budowanie bardziej sprawiedliwego świata w kontekście globalizacji. Te rodzaje edukacji powstały w odpowiedzi na ogólnoświatowe wyzwania i są inne w różnych państwach. Dzięki powiązaniu ich ze sobą można dzielić się strategiami, doświadczeniami i w ten sposób może zwiększyć się pula dostępnych środków.

Dlaczego edukacja globalna?

W wielu krajach Europy – jak również na świecie – coraz więcej ludzi zaczyna zdawać sobie sprawę z potrzeby uwzględniania realiów globalnych w systemie edukacji – zarówno formalnej, jak i nieformalnej. Być wykształconym, w globalnym świecie, oznacza również mieć dostęp do dobrej jakości edukacji międzykulturowej. Jak zająć się coraz bardziej globalnym ujęciem kultury, ekonomii, społeczeństwa czy nawet systemów politycznych – lokalnych, narodowych, regionalnych czy światowych – są to zagadnienia, które nie mogą zostać pominięte w procesie edukacyjnym. Ludzie coraz bardziej uświadamiają sobie, że kwestia rozwoju światowego, współzależności i solidarności musi zajmować odpowiednie miejsce w minimum programowym nauczania obywateli globalnych w społeczeństwie międzynarodowym. Tę świadomość mają nie tylko rządowe agencje rozwoju czy NGO związane z rozwojem, które przejmują inicjatywę na tym polu, ale również ministerstwa edukacji (i inne ministerstwa), krajowe kuratoria oświaty, narodowi i regionalni kuratorzy, struktury wspierające nauczycieli, a także struktury młodzieżowe, związki zawodowe i ruchy feministyczne.

Co ma to wspólnego ze współpracą dla rozwoju?

Jest wiele sposobów na podniesienie świadomości ludzi odnośnie powiązań pomiędzy ludźmi, czy odnośnie problemów, przed którymi stoi świat i wspaniałej różnorodności świata. Można je osiągnąć poprzez dzielenie się i dostarczanie informacji, zaangażowanie w różne przedsięwzięcia, poprzez zachęcanie ludzi do wzięcia udziału w działaniach lobbystycznych oraz do zaangażowania się w politykę, również przez zachęcanie do włączenia się w pozyskiwanie funduszy (fundraising). Jednak aby osiągnąć decydujący trwały udział społeczeństwa, konieczne są edukacja i nauczanie. Badania przeprowadzone w wielu krajach europejskich pokazały, że większość społeczeństwa jest zaniepokojona sprawami międzynarodowej współzależności i solidarności – takimi jak ubóstwo na świecie, zdrowie, AIDS, praca dzieci, uczciwa konkurencja. Co więcej, oczywiste jest, że w krajach, w których przeprowadzono badania, znaczna większość społeczeństwa wspiera wysiłki – takie jak współpraca dla rozwoju – aby doprowadzić do powstania bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego świata. Jednak oczywisty jest również fakt, że podczas gdy wsparcie jest duże, wiedza społeczeństwa na temat kwestii przyczyn i skutków rozwoju świata pozostaje bardzo mała.

Rozbieżność pomiędzy dużym poparciem a małą wiedzą społeczeństwa może doprowadzić do tego, co jeden z ministrów współpracy ds. rozwoju nazwał 'deficytem demokracji'. Zmniejszenie tej różnicy wymaga stworzenia strategii edukacyjnych i naukowych. Większa wiedza społeczeństwa i zwiększone zaangażowanie społeczne mogą zapewnić powstanie 'satisfakcjonującego kręgu'.

Co ma to wspólnego z międzynarodową pomocą rozwojową Polski?

Polska, równocześnie z członkostwem w UE oraz zgodnie z długą i ponownie pojawiającą się tradycją postępowego międzynarodowego zaangażowania i Północno-Południowej solidarności, rozwija własny program międzynarodowej pomocy rozwojowej. Jest on wyrazem publicznego zainteresowania obywatelami rozwijającego się świata. Skupia on uwagę na kilku konkretnych krajach i na priorytetach sektorowych, które uwzględniają polskie silne strony i najnowsza historię. Ponadto w Polsce społeczne zaangażowanie w solidarność – zarówno tę lokalną, jak i globalną – cieszy się uznaniem w innych krajach; być może nie jest na wyrost stwierdzenie, że bycie Polakiem jest równoznaczne z oddaniem się dla solidarności.

Oficjalna Pomoc Rozwojowa (ODA) ma wzrosnąć w nadchodzących latach. To, że edukacja globalna i rozwojowa zachodzi równocześnie z takimi wzrostami jest ważne nie tylko pod względem jasności i wiarygodności, ale również jako umacnianie ważnego wsparcia społecznego i zaangażowania w kwestie, w oparciu o które powstał program. Istnieje potrzeba powstania przejrzystego systemu wydatków publicznych dla wsparcia edukacji globalnej, podobnego do tego, który jest na obecnie rozwijany w innych krajach tego regionu, włączając regularne i przejrzyste zapotrzebowanie na projekty w tej dziedzinie. Zakłada się, że plany stworzenia polskiej agencji ODA będą włączać przydział i strukturę dystrybucji wsparcia finansowego edukacji globalnej. Wielkość tej pomocy zależy oczywiście od polskiego MSZ, który będzie konsultować się z innymi organami.

Kto prowadzi edukację globalną?

Edukacja globalna i rozwojowa jest wspierana przez Agencję Współpracy na rzecz Rozwoju i ministerstwa spraw zagranicznych w krajach członkowskich OECD i krajach europejskich. W wielu z nich edukacja uważana jest za niezbędny element programu nauczania w szkołach na poziomie podstawowym i wyższym, dlatego jest również wspierana przez ministerstwa edukacji. Globalna edukacja jest też często popierana przez ministerstwa środowiska, jako że odnosi się do rozwoju zrównoważonego. Różne organizacje pozarządowe przejmują inicjatywę poprzez współpracę z osobami

odpowiedzialnymi za opracowywanie programu nauczania oraz z działaczami społecznymi. Studenci, nauczyciele, kuratorzy, młodzież i pracownicy społeczni, związki zawodowe – ci wszyscy ludzie zaangażowani w proces nauczania mogą również rozwijać edukację globalną. W wielu krajach europejskich ten rozwój zaczął się od małej grupki aktywnych ludzi i skierował się ku systematycznemu połączeniu perspektyw rozwoju ogólnoswiatowego w programach nauczania w szkołach, jak również ku różnym sektorom społeczeństwa obywatelskiego i edukacji.

Kto powinien mieć dostęp do edukacji globalnej?

Pamiętając o prawach człowieka, coraz więcej krajów zgadza się, że wszyscy obywatele powinni mieć dostęp do edukacji globalnej wysokiej jakości.

Opracowanie: Ditta Dolejsiova, Liam Wegimont Centrum Północ-Południe, Rada Europy

Tłumaczenie: Magda Sikorska

Definicja edukacji globalnej opracowana przez międzysektorowy zespół złożony z nauczycieli, doradców i konsultantów metodycznych oraz przedstawicieli Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, władz oświatowych, uczelni wyższych i organizacji pozarządowych